

MEMO

Aan Secretaris directeuren
Van Meindert Smallenbroek
Betreft Landschapselement GLB ecoregelingen
Datum 11 mei 2023

Bezoekadres
Koningskade 40
2596 AA Den Haag
Postadres
Postbus 93218
2509 AE Den Haag
Telefoon
070 351 97 51
Fax
070 354 46 42

Het nieuwe GLB / NSP heeft voor de ecoregelingen de eis om 4% niet productief areaal op bouwland aan te houden. Daarin is helaas ruimte gelaten voor verschillende interpretaties, wat leidt tot veel vragen bij waterschappen en de agrarische sector. De afweging om een agrariër wel of geen toestemming te geven zodat de agrariër eigendom van het waterschap kan opgeven als landschapselement is een afweging van het waterschap.

Het Uniebureau wijst ambtelijk in deze memo de waterschappen op de risico's van het wel toestemming geven.

LNV heeft op 5 mei 2023 laten weten dat:

Als eigenaar van een landschapselement zijn waterschappen niet verplicht om toestemming te geven. Als de waterloop voldoet aan de voorwaarde die stelt dat het landschapselement moet grenzen aan (binnen vijf meter) het landbouwareaal van de landbouwer, wordt het in kader van het GLB gezien als onderdeel van het perceel. Deze interpretatie is ook vastgelegd in gespreksstukken met de EC over het NSP. Gebruik van het perceel is daarmee ook gebruik van het landschapselement. Vanuit het GLB is het nodig dat er toestemming is gegeven door de eigenaar en zijn aanvullende voorwaarden geen verplichting.

Deze toevoeging ten opzichte van de eerdere voorwaarden in het GLB NSP is op 8 mei aangepast op de website van RVO: [Landschapselementen 2023 \(rvo.nl\)](https://www.rvo.nl/landschapselementen-2023).

Voorwaarden

- U heeft de landschapselementen waarvoor u subsidie aanvraagt op 15 mei 2023 ter beschikking als eigendom, huur of pacht. Of u heeft ze in beheer met schriftelijke of mondelinge toestemming van de eigenaar, de verhuurder of de verpachter. Is er sprake van onderverhuur? Dan heeft uw verhuurder toestemming nodig van de eigenaar voor de onderhuur. Lees de [uitgebreide uitleg over mondelinge afspraken over grondgebruik](#).
- Het landschapselement ligt op landbouwgrond of grenst daaraan.
- Grond die geen **landbouwgrond** is (dus niet-subsidiabel) mag het landschapselement niet helemaal omsluiten. Dus bijvoorbeeld een heg midden op een erf telt niet.
- Natuurterreinen zijn voor de **basispremie** niet subsidiabel.

Toevoeging op de voorwaarden per 8 mei 2023:

Waterschapsslotten

Voor het mee laten tellen van een waterloop van een waterschap, is onderhoud (of medeonderhoud) geen voorwaarde. Het waterschap moet wel toestemming geven, zodat u de sloot op kunt geven. Ook blijven andere voorwaarden voor het intekenen van landschapselementen van kracht. Het waterschap kan bovendien aanvullende voorwaarden stellen om een sloot op te geven, bijvoorbeeld deelname aan de eco-regeling.

Unieadvies

Het waterschap dient voor toestemming af te wegen of:

- De doelstellingen voor waterstaatkundig beheer niet in het geding komen.
- De toestemming past bij de huidige doelen rondom landschapselementen.
- De toestemming positief getoetst is aan het staatssteunrecht.

Waterschapstaken

Ten eerste is het van belang dat waterschappen hun taken op hun eigendom kunnen blijven uitvoeren. Oftewel de doelstellingen voor waterstaatkundig beheer mogen niet in het geding komen.

"Geitenpaadje"

Doelstelling van GLMC 8 is "Instandhouding van niet-productieve kenmerken en oppervlakte ter verbetering van de biodiversiteit op boerderijen". Het geven van toestemming zodat eigendom van het waterschap ingezet wordt als landschapselement van het agrarisch bedrijf zonder aanvullende voorwaarde gaat ons inziens voorbij aan de intentie van het GLB en de ecoregelingen. Het is ons inziens een geitenpaadje zodat agrarische bedrijven meer productieve landbouwgrond behouden en in aanmerking kunnen komen voor een financiële vergoeding uit de ecoregelingen.

De intentie van de eis van 4% niet productief areaal, namelijk het vergroten van het areaal landschapselementen, past bij de doelstelling in het NPLG van 10% groen blauwe door-adering en de groen blauwe regelingen. Door eigendom van het waterschap in te zetten wordt er minder areaal landschapselementen gerealiseerd.

Staatssteunrecht toetsen

Uit overleg met Kenniscentrum Europa Decentraal blijkt dat agrarische bedrijven het risico lopen dat de vergoeding teruggevorderd wordt als blijkt dat het bedrijf geen gebruik kan maken van de de-minimisteun en het waterschap de toestemming niet heeft getoetst aan het staatssteunrecht.

Als een eigendom van een waterschap ingezet wordt als landschapselement voor een agrarisch bedrijf en deze een vergoeding ontvangt dan is dat staatssteun, tenzij aangetoond kan worden dat het geen staatssteun betreft (zie uitleg in toelichting). Daarom moet de toestemming van het waterschap en de voorwaarden getoetst worden aan het staatssteunrecht. Naar alle waarschijnlijkheid zal het resultaat van de toetsing gelijk zijn aan de GLB ecoregeling, maar daarvoor moeten de voorwaarden nagelopen worden en de plannen kennisgeven aan Brussel via het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Aanbeveling van de Unie van Waterschappen is om bij het verlenen van toestemming dit schriftelijk vast te leggen.

Bijlage: Extra toelichting

Achtergrond

Bij het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), waarin agrariërs landbouwsubsidie aan kunnen vragen, dienen agrariërs te voldoen aan bepaalde basisvoorwaarden (Goede Landbouw- en Milieucondities, kortweg GLMC's). Eén van die basisvoorwaarden betreft het aanhouden van een minimaal percentage niet-productieve grond (4%) op bouwland (GLMC8). Dit percentage moet ingevuld worden met landschapselementen, zoals akkerranden, heggen, hagen, bomen, sloten, vijvers en groene braak. Voor het jaar 2023 is deze basisvoorwaarde niet verplicht voor de basispremie. Voor deelname aan de ecoregelingen of het ANLB is deze voorwaarde echter al wel verplicht in 2023. Vanaf 2024 is deze basisvoorwaarde ook verplicht voor het aanvragen van de basispremie. Deze basisvoorwaarde uit het GLB is bedoeld om de biodiversiteit in het agrarisch landelijk gebied te verbeteren.

Waterschapstaken

Waterschappen hebben op grond van de Waterschapswet als openbare lichamen ten doel de waterstaatkundige verzorging van een bepaald gebied (art. 1 Waterschapswet). Waterschappen voeren het beheer over regionale watersystemen, waaronder oppervlaktewaterlichamen, waterkeringen en ondersteunende kunstwerken zoals stuwen en gemalen.

Bij het waterstaatkundig beheer moeten de waterschappen te allen tijde de volgende doelstellingen voor ogen houden:

- Het voorkomen en beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste in samenhang met
- het beschermen en verbeteren van de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen en
- het vervullen van maatschappelijke functies door watersystemen (lees: drinkwater, recreatie, zwemwater etc).

Om hun taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden te kunnen waarmaken en verantwoorden is het nodig publiekrechtelijke (vergunningverlening, toezicht, handhaving) en privaatrechtelijk (verhuur, verpachting, bruikleen, subsidies etc.) en waar nodig strafrechtelijk te kunnen bijsturen, te faciliteren of te initiëren. In de kern komen de adviezen van de waterschaps-kerngroep GLB hierop neer.

Staatssteunrecht toetsen

Waterschappen hebben een verantwoordelijkheid om hun regeling of elke afzonderlijke toestemming aan het staatssteunrecht te toetsen. Nederland kan als lidstaat ook aangesproken of beboet worden door Europa. Om te voorkomen dat de vergoeding aan agrariërs achteraf teruggevorderd moet worden is het aan het waterschap om via een regeling of per toestemming via lenW een kennisgeving hierover richting EU te sturen. Daarbij is het van belang dat voldaan wordt aan de voorwaarden uit de landbouwwijstellingsverordening (artikel 34, zie hieronder).

Advies van Europa Decentraal is om als waterschap alleen toestemming te geven als voldaan wordt aan de voorwaarden uit de landbouwwijstellingsverordening. Deze verordening is vernieuwd 6 weken geleden, zie artikel 34 over steun verlenen voor verbreding van agromilieuklimaat verbintenissen. In een verbintenis moet duidelijk zijn wat de verbintenis inhoud en of het bijdraagt aan het milieu. Voorwaarden voor zo'n verbintenis/toestemming moeten bovenwettelijk zijn.

Als voldaan wordt aan de voorwaarden kan een regeling opgesteld worden die via lenW gemeld moet worden aan de EU (20 dagen nadat regeling van start is gegaan). Naast een regeling is het ook mogelijk om elke afzonderlijke toestemming binnen 20 dagen via lenW voor kennisgeving richting EU te sturen, echter dat vraagt de nodige administratie bij lenW. Het is aan te bevelen om een concept regeling vooraf af te stemmen met lenW.

Landbouwwijstellingsverordening

Artikel 34 - Steun voor agromilieuklimaatverbintenissen

(bron: Europa Decentraal)

1. Steun voor agromilieuklimaatverbintenissen is verenigbaar met de interne markt in de zin van artikel 107, lid 3, punt c), van het Verdrag en vrijgesteld van de aanmeldingsverplichting van artikel 108, lid 3, van het Verdrag als wordt voldaan aan dit artikel en aan hoofdstuk I van deze verordening.
2. De steun mag worden toegekend aan alle ondernemingen en groepen daarvan die zich op vrijwillige basis ertoe verbinden verrichtingen die uit een of meer van de in lid 1 bedoelde verbintenissen bestaan, uit te voeren met het oog op het behoud en de bevordering van de noodzakelijke veranderingen in de landbouwpraktijken waarmee een positieve milieu- en klimaatbijdrage wordt geleverd.
3. De lidstaten verlenen alleen steun voor verbintenissen die verder gaan dan:
 - a) de betrokken uit de regelgeving voortvloeiende beheer eisen en de GLMC-normen krachtens titel III, hoofdstuk I, afdeling 2, van Verordening (EU) 2021/2115;
 - b) de betrokken minimumvoorschriften voor het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen, en andere verplichte vereisten ter zake in het nationale recht en het recht van de Unie;
 - c) de voorwaarden voor de handhaving van landbouwareaal overeenkomstig artikel 4, lid 2, punt b), van Verordening (EU) 2021/2115.
4. Alle in lid 3 bedoelde verplichte normen en vereisten moeten worden omschreven en toegelicht in de nationale rechtsgrondslag.
5. Wanneer in de nationale wetgeving nieuwe voorschriften worden opgelegd die verder gaan dan de overeenkomstige minimumvoorschriften van het recht van de Unie, kan voor verbintenissen als bedoeld in lid 3, punt b), waarmee aan de naleving van die voorschriften wordt bijgedragen, steun worden verleend gedurende maximaal 24 maanden vanaf de datum waarop die voorschriften voor het bedrijf verplicht worden.
6. De lidstaten zorgen ervoor dat bedrijven die krachtens dit artikel steun ontvangen, toegang hebben tot de voor de uitvoering van de betrokken verrichtingen vereiste kennis en informatie en dat degenen die zulks nodig hebben, passende opleiding kunnen volgen en toegang tot deskundigheid krijgen, met als doel landbouwers bij te staan die zich ertoe verbinden hun productiesystemen te wijzigen.
7. De onder dit artikel vallende verbintenissen worden aangegaan voor een periode van vijf tot zeven jaar. Als dat nodig is om de nagestreefde milieuvoordelen te bereiken of te behouden, kunnen de lidstaten evenwel een langere periode vaststellen voor specifieke soorten verbintenissen, onder meer door te voorzien in een jaarlijkse verlenging na afloop van de eerste periode. Voor verbintenissen inzake de instandhouding, het duurzame gebruik en de ontwikkeling van genetische hulpbronnen, voor nieuwe verbintenissen die onmiddellijk aansluiten op de in de eerste periode voltooide verbintenis, of in andere, naar behoren gemotiveerde gevallen kunnen de lidstaten een kortere periode van ten minste één jaar vaststellen.
8. Steun voor agromilieuklimaatverbintenissen aan andere begunstigden dan aan ondernemingen die actief zijn in de landbouwsector, kan worden verleend op grond van afdeling 7.
9. Verbintenissen tot extensivering van de veehouderij moeten minimaal voldoen aan de volgende voorwaarden:
 - a) om over- en onderbegrazing te voorkomen moet het volledige beweide areaal van het bedrijf worden beheerd en in stand gehouden;

b) bij het bepalen van de veedichtheid moet rekening worden gehouden met alle op het bedrijf grazende dieren of, bij een verbintenis tot beperking van de wegsijpeling van nutriënten, met alle voor de betrokken verbintenis relevante dieren die op het bedrijf worden gehouden.

10. De steun kan betrekking hebben op collectieve regelingen en resultaatgebaseerde betalingsregelingen, zoals regelingen voor koolstoflandbouw, die de landbouwers ertoe aansporen om op grotere schaal of op meetbare wijze te zorgen voor een aanzienlijke kwalitatieve verbetering van het milieu. Op resultaten gebaseerde regelingen voor koolstoflandbouw moeten ervoor zorgen dat kwaliteitscriteria met betrekking tot kwantificering, additionaliteit, langetermijnopslag en duurzaamheid worden nageleefd, waarbij ook rekening wordt gehouden met de mededeling over duurzame koolstofcycli (45) wat betreft de certificering van koolstofverwijderingen.

11. Voor verbintenissen die op grond van dit artikel worden aangegaan, stelt de lidstaat een herzieningsclausule vast die de aanpassing ervan garandeert wanneer de desbetreffende, in de leden 3, 4 en 9 bedoelde verplichte vereisten, normen en voorwaarden worden gewijzigd.

12. De steun wordt jaarlijks verleend om de begunstigden geheel of gedeeltelijk te vergoeden voor de extra kosten en de gederfde inkomsten die voortvloeien uit de agromilieuklimaatverbintenissen.

13. Voor verbintenissen die onder artikel 35 [NB: steun voor biologische landbouw] vallen, wordt in het kader van dit artikel geen steun verleend.

14. De steun wordt betaald per hectare.

15. De steun blijft beperkt tot 100% van de in aanmerking komende kosten en bedraagt hoogstens 600 EUR per hectare per jaar voor eenjarige teelten, 900 EUR per hectare per jaar voor gespecialiseerde blijvende teelten en 450 EUR per hectare per jaar voor andere vormen van landgebruik.